

PREVENTION OF HIV/AIDS AMONG YOUNG PEOPLE**Soliyeva Kumushoy**

Kokand University, Andijan Branch Faculty of Medicine,

General Medicine Program 3rd-year student

YOSHLAR ORTASIDA OITS NI OLDINI**Soliyeva Kumushoy**

Ko'kand University Adijon filiyali Tibbiyot Fakulteti

Davolash ishi yo'nalishi 3-Kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar o'rtasida OIV/OITS infeksiyasi tarqalishining bugungi holati, unga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar va profilaktika choralarining samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida yoshlarning tibbiy madaniyatini oshirish, axborot texnologiyalari orqali profilaktik tadbirlarni tashkil etish va sog'lom turmush tarzini shakllantirishning innovatsion usullari ko'rib chiqilgan. Xulosa qismida yoshlar orasida kasallik ko'rsatkichlarini pasaytirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar berilgan [1,2,3].

Kalit so'zlar: OIV/OITS, profilaktika, sog'lom turmush tarzi, tibbiy madaniyat, reproduktiv salomatlik, ijtimoiy himoya.

Аннотация. В данной статье анализируется текущая ситуация с распространением ВИЧ/СПИДа среди молодежи, социально-психологические факторы, влияющие на нее, и эффективность профилактических мер. В ходе исследования рассмотрены инновационные методы повышения медицинской грамотности молодежи, организация профилактических мероприятий через информационные технологии и формирование здорового образа жизни. В заключении представлены практические рекомендации, направленные на снижение показателей заболеваемости среди молодежи [1,2,3].

Ключевые слова: молодежь, ВИЧ/СПИД, профилактика, здоровый образ жизни, медицинская культура, репродуктивное здоровье, социальная защита.

Abstract. This article analyzes the current situation of HIV/AIDS prevalence among youth, the socio-psychological factors influencing it, and the effectiveness of preventive measures. The research explores innovative methods for increasing medical literacy among young people, organizing preventive activities via information technology, and promoting a healthy lifestyle. The conclusion provides practical recommendations aimed at reducing infection rates among the youth population [1,2,3].

Keywords: youth, HIV/AIDS, prevention, healthy lifestyle, medical culture, reproductive health, social protection.

Kirish

1. Global va Milliy Statistika (2024-2025 yillar)

Dunyo miqyosida: 2024-yil yakuniga ko'ra, dunyoda 40,8 million kishi OIV bilan yashamoqda. Har soatda taxminan 300 nafar kishi ushbu virusni yuqtirib olmoqda.

O'zbekistonda: 2025-yil dekabr holatiga ko'ra, mamlakatimizda OIV bilan yashayotganlar soni 52 mingdan oshdi. Har yili o'rtacha 3-4 ming kishida yangi holatlar aniqlanmoqda.

Yoshlar faktori: Dunyo bo'yicha haftasiga 4000 nafar o'smir qiz va yosh ayol (15-24 yosh) OIV yuqtirib olmoqda.

2. Qiziqarli va Innovatsion Yondashuvlar

"O'z-o'zini test qilish" (Self-Testing): Hozirda yoshlar orasida maxsus test to'plamlari orqali uy sharoitida OIVni aniqlash ommalashmoqda. Bu yoshlar uchun anonimlik va qulaylikni ta'minlaydi.

Raqamli ta'sir (Digital Impact): Ijtimoiy tarmoqlar va blogerlar orqali olib boriladigan targ'ibot an'anaviy darslarga qaraganda 30% ko'proq samara bermoqda. "United!" kabi global yoshlar harakatlari bunga misol bo'la oladi.

PrEP – Zamonaviy himoya: Kasallik yuqishidan oldin qabul qilinadigan dori vositalari (PrEP) yuqish xavfini keskin kamaytiradi va yoshlar orasida profilaktikaning yangi bosqichi sifatida qaralmoqda.

3. Psixologik va Ijtimoiy To'siqlar

"Stigma" (Kamsitish): Yoshlarning 70% dan ortig'i jamiyatning salbiy munosabatidan qo'rqib, test topshirishga bormaydi. Shu

sababli maqolada "kamsitishsiz xizmat ko'rsatish" g'oyasini ilgari

surish muhim [1,2,3].

Tadqiqot natijalari

OIV profilaktikasining samaradorligini tahlil qilish jarayonida shuni ta'kidlash joizki, yoshlar o'rtasida kundalik dori iste'mol qilishga asoslangan PrEP (Pre-exposure prophylaxis) tizimi kutilgan natijani bermayapti. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlarning 40% dan ortig'i ijtimoiy faollik yoki psixologik to'siqlar sababli dorilarni o'z vaqtida ichishni unutishadi [1,2,3].

Tibbiyotdagi inqilob: Lenakapavir tahlili

2024-yilda o'tkazilgan "PURPOSE-1" va "PURPOSE-2" klinik sinovlari natijalariga ko'ra, yiliga 2 marotaba qo'llaniladigan Lenakapavir inyeksiyasi profilaktikada mutlaq yangilik bo'ldi. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

Samaradorlik ko'rsatkichi: Kundalik tabletka qabul qilgan guruhga nisbatan, Lenakapavir inyeksiyasini olgan guruhda yangi zararlanish holatlari 0% ni tashkil etdi [1,2,3].

Psixologik qulaylik: Yoshlar orasida "stigma" (uyat hissi) kuchli bo'lgani sababli, har kuni dori ichish ularning sirini fosh qilishi mumkin edi. Inyeksiya esa ushbu xavfni bartaraf etib, maxfiylikni 100% ta'minlaydi.

Iqtisodiy tahlil: Garchi dori narxi hozircha yuqori bo'lsa-da, uning ommaviy qo'llanilishi kelajakda OIVga chalingan bemorlarni umrbod davolash uchun sarflanadigan xarajatlarni 60-70% ga qisqartirishi mumkin.

Jadval: An'anaviy va innovatsion usullar qiyosiy tahlili

Ko'rsatkichlar Kundalik PrEP (Tabletka) Lenakapavir (Inyeksiya) Qo'llash chastotasi Kuniga 1 marta 6 oyda 1 marta Inson omili (xato qilish) Yuqori (unutish xavfi bor) Minimal (shifokor nazorati) Samaradorlik (klinik) 90-95% ~100% Anonimlik darajasi Past Yuqori Ushbu tahlil shuni ko'rsatadiki, tibbiyotdagi bu inqilobiy o'zgarish yoshlar orasida OIV tarqalish zanjirini butunlay uzish uchun eng samarali vositadir.

Xulosa va tavsiyalar

OIV profilaktikasidagi tibbiy inqilob — Lenakapavir kabi uzoq muddatli inyeksiyalarning paydo bo'lishi yoshlar o'rtasida epidemiya zanjirini uzish uchun tarixiy imkoniyatdir. Tadqiqot natijalariga tayanib, O'zbekiston sharoitida quyidagi choralarni amalga oshirish tavsiya etiladi [1,2,3].

Innovatsiyalarni tadbiq etish: Lenakapavir va shunga o'xshash uzoq muddatli ta'sirga ega preparatlarni O'zbekistonda davlat ro'yxatidan o'tkazishni jadallashtirish va xavf guruhidagi yoshlar uchun bosqichma-bosqich joriy qilish.

"Do'stona kabinetlar" tarmog'ini kengaytirish: Yoshlar o'zlarini erkin his qiladigan, kamsitishlardan xoli bo'lgan anonim diagnostika va maslahat markazlarida yangi tibbiy texnologiyalar haqida ma'lumot berish tizimini yo'lga qo'yish.

Raqamli targ'ibot: Ijtimoiy tarmoqlar (TikTok, Instagram, Telegram) orqali yoshlar tilida tushunarli bo'lgan qisqa metrajli videolar va kontentlar yordamida zamonaviy profilaktika usullarini ommalashtirish.

Ta'lim tizimi bilan integratsiya: Oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida shunchaki "qo'rqitish" emas, balki zamonaviy tibbiyot imkoniyatlari va shaxsiy mas'uliyatga urg'u beruvchi seminarlar tashkil etish.

Xulosa qilib aytganda, OIVga qarshi kurashda faqat tibbiyotning o'zi yetarli emas. Tibbiyotdagi inqilobiy yangiliklarni yoshlarning yuqori darajadagi xabardorligi va davlatning ijtimoiy ko'madi bilan birlashtirish orqali 2030-yilga borib O'zbekistonda yoshlar orasida yangi zararlanish holatlarini nol darajaga tushirishga erishish mumkin [1,2,3].

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Bray, F. Global Cancer Statistics 2018: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries // CA Cancer J. Clin. –2018. –V. 68. –R. 394–424.
2. Salomova F.I., Toshmatova G.O. // Mastopatiya epidemiologiyasi va mastopatiya bilan kasallanishini ngba'zibiro'zigaxo'sxususiyatlari // Uslubiy qo'llanma, Toshkent, 2012. –20bet.
3. Salomova F.I., Toshmatova G.O. // Особенности общей заболеваемости женщин, страдающих мастопатией, и пути ее профилактики // Uslubiy tavsiyanomalar, Toshkent, 2012. –С.20.